

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ

**İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
D E R G İ S İ**

Yıl : 1996

Sayı : 1

**DOĞU BİLİM BİBLİYOGRAFYASINA DAİR
ANALİTİK BİR ÇALIŞMA
Prof. Dr. Muhammed Halife Hasan***

Tercüme: İhsan KAHVECİ**

**AVRUPA VE AMERİKAN YAYINEVLERİNDEN ARAP-İSLAM
ARAŞTIRMALARI SAHASINDA ÇIKAN ÖNEMLİ ESERLER**

1. Arap medeniyeti: İddialar ve Cevaplar

Costantine K. Zureyk onuruna yapılmış, 358 sayfalık bir çalışmadır.

Editörler: George N. Atıyye ve İbrahim M. Uveys. New York Üniversitesi yayınları, 1988.

Kitabın içerdiği araştırmalardan bazıları:

• İslâm tarihinden nasıl faydalanılacağına dair bir makale: Muhsin Mehdi

• Kur'an'da tarilselliğin anlatımı: Jacques Berque

• Adalet ve İslâm hukuku: Mâcid Haddûrî

2. İslâm Hukuku: Sosyal ve Tarihi Şartlar¹

Editör: Aziz Azme. Routledge yayınevi, Londra-New York, 1988.

Kitabın içerdiği araştırmalardan bazıları:

* Medîne Muhammed b. Suud İslâm Üniversitesi Dâvet Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Muhammed Halife Hasan'ın bu makalesi, Suudi Arabistan Yüksek Öğretim Bakanlığı Medîne Muhammed b. Suud İslâm Üniversitesi Dâvet Fakültesine bağlı Oryantalizm ve Medeniyet Araştırmaları Merkezi tarafından "Oryantalizm ve Medeniyet Araştırmaları" kapsamında yayınlanan periyodikten tercüme edilmiştir. Sayı: 1, Yıl:1993.

** SAÜ İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi

¹ Kitap, Türkçe'ye "Sosyal ve Tarihi Bağlamı İçinde İslâm Hukuku" adıyla tercüme edilmiştir. Tercüme: Fethi Gedikli, İz Yayıncılık, İst., 1992.

• Mukayeseli hukukun gelişmesinin bir kaynağı olarak islâm hukuku: Enid Hill

• Sûdan'da islâmî kanunlar: Safiyye Safvet

• Aile, miras ve islâm: Martha Mundy

3. Eski Çağlardan Günümüze İslâm Dünyası

Bernard Lewis onuruna derlenen makalelerden müteşekkildir.

Editörler: C. E. Bosworth, Charles Issawi, Roger Savory ve A. L. Udovich. Darwin yayınları, Pirenceton, 1988.

Bernard Lewis'in hayatı ve eserlerini tanıtmakla başlayan kitap, üç ana bölümden oluşur:

Birinci Bölüm, ilk dönem ve ortaçağ islâm dünyasıyla ilgili makalelerden oluşmaktadır. Bölümün en önemli makaleleri:

• İslâm'dan dönüş (irtidat): Seyyid Berekât Ahmed

• İslâm düşüncesinde iktidar (sulta) kavramı: Muhammed Arkun

• Hristiyan ve İslâm dünyasında okuyucu (kârî) lar: William Brinner

• Körfez'in islâmlaştırılması: Reff Ömer

• Ortaçağ islâm medeniyetinin doğuşunun arkasındaki sessiz güç: Andro İnokruts

Kitabın ikinci bölümündeki makaleler, Osmanlı araştırmaları etrafında dönmektedir. Bölümün en önemli makaleleri:

• Osmanlının Mısır hakimiyetinin ilk yıllarında Memlük askeri aristokrasisi: David Ayalon

• Kudüs'ü çevreleyen surlar: Amnon Cohen

• 1450-1500 yılları arası Osmanlı iktisâdında yahûdiler: Hellel Inlesk

Üçüncü bölüm ise, günümüz Ortadoğusu ile ilgili makaleleri içermektedir. Bölümün en önemli makaleleri:

• İlk Suûdî Arabistan devletinin genişlemesi: Michael Cook

• Philippe'nin Güney Arabistan seyahatleri: J. B. Kelly

• Kral Abdülaziz b. Suûd'un Sultan II. Abdülhamid devrinde (1876-1909) ortaya çıkışı: Max Kortepeter

- İslâm ve demokrasi: İran islâm cumhuriyetinin durumu: Roger Savory
- Kùltürlerarası bir iletişim vasıtası olarak şark araştırmaları: Van Nieuvenhuijze

4. *İslâm, Siyaset ve Sosyal Hareketler*

Editörler: Edmund Burke III ve Ira Lapidus. (İslâm toplumlarında mukayeseli araştırmalar serisi, seri no: 5). California Üniversitesi yayınları, 1988.

Kitabın en önemli makaleleri:

- İslâmcı siyasî hareketler: Tarihî değişimin örnekleri: Ira Lapidus
- İslâm ve sosyal hareketler: Metodik mülâhazalar: Edmund Burke III
- Kuzey Nijerya'da islâmcı siyasî hareketler: Paul Loupik
- Devrim öncesi 1902-1962 yılları arası İmam Humeyni: Hamid Algar
- Kıyaslayıcı bir perspektiften İran ayaklanmaları: Nikki Keddie

5. *Arap Felsefesi ve Batı: Süreklilik ve Etkileşim*

Editörler: Therese-Anne Druart. Georgetown Üniversitesi Çağdaş Arap Araştırmaları Merkezi, Washington D. C. , 1988.

Kitabın en önemli makaleleri:

- Araplar ve Felsefe: Mâcid Fahri
- Yorum: İslâm ve Yunan felsefesinde süreklilik: Fadlou Shehadi
- İbn-i Sîna ve Descartes'a göre ruh-beden problemi: Therese-Anne Druart
- Yorum: Bir başka açıdan arap felsefesi: Çağdaş arap felsefesi: George N. Atiyee
- Günümüz arap felsefesinin incelenmesi: Charles E. Butterworth

6. *Şia, Direniş ve Devrim*

Editör: Martin Kramer. (Moşi Dayan Ortadoğu ve Afrika Araştırmaları Merkezi tebliğler serisi koleksiyonu). Westview, Londra, 1987.

109. Kitabın en önemli tebliğleri:

- İslâm tarihinde şiiiler: Bernard Lewis
- Şia hakkında batıda yapılan çalışmalar: Iban Kolberg
- Humeynî'nin açıkladığı şiiilik, devrimsel bir şiddet ideolojisidir:

Marvin Zonis

- Irak şiası ve geleceği: Elie Keddouri

- 1982 harbinden sonra Lübnan şiası: Clinton Bailley

7. *Osmanlıların Hakimiyeti Döneminde Mısır'da Yahûdiler (1517-1914)*

Editör: Jacop Landau. (Doğu Yahûdileri Tarihi Serisi, seri no: 1). Kudüs, 1988.

Kitap İbrânice'dir. Kitabın en önemli konuları:

- 16. yy'dan 18. yy'a kadar yahûdi yerleşim alanları: Abraham David
- 19. ve 20. yüzyıllarda yahûdi yerleşimciler: Sergio Wella Bergula
- 1798-1918 yılları arası Mısır yahûdilerinin iktisâdî faâliyetleri:

Solomon Stambuly

- Mısır'da yahûdi aileler: Michael Litmann

- Kahire mâbedleri: David Cassuto

• 1870-1918 yılları arası modernizmin yahûdi hayatına girişi: Jack Hassoun

- 1798-1918 yılları arası Mısır'da yahûdi okuyucular: Yusuf Cemil

8. *Oryantalizm, İslâm ve İslâmiyatçılar*²

Editörler: Asaf Hüseyin, Robert Olson ve Cemil Kureşî. Emanet Kitabevi, Vermont, 1984.

Kitabın en önemli makaleleri:

- Oryantalizmin ideolojisi: Asaf Hüseyin

- Oryantalizmin izahı: Aziz Azme

² Kitap, "Oryantalistler ve İslâmiyatçılar" adıyla türkçeye tercüme edilmiştir. Tercüme: Bedirhan Muhib, İnsan Yayınları, İst., 1989.

Kitapta pekçok oryantalist ait birçok makale vardır. Meselâ, Gordon e. Pruet'tin oryantalist Mc Donald, Ziyâu'l-Hasan Fârûkî'nin oryantalist Hamilton Gibb, Bryan S. Turner'in G. E. von Grune baum, Cemil Kureşî'nin Kenneth Cragg, Süleyman S. Nyang ve Semir Abdu Rabbih'in oryantalist Bernard Lewis'le ilgili makaleleri gibi. Ayrıca kitapta Bernard Lewis'in çalışmalarına dair bir ek bölüm bulunmaktadır.

9. *Şia: İnanç ilkeleri, Düşünce ve Maneviyat*

Editörler: Seyyid Hüseyin Nasr, Hâmid Dibeşî, Seyyid Velî Rıza Nasr. New York Üniversitesi yayınları, 1988.

Kitabın en önemli makaleleri:

- İslâm tarihinde şiiğin kökleri: Mahmud Şihâbî
- Şia'nın genel olarak din, özel olarak şiiik hakkındaki görüşü: Allâme Tabatabâî
- Şia'nın Kur'an-ı Kerim'i tefsiri: Allâme Tabatabâî ve Murtaza Mutahharî
- Şiiik ve sünnilik: Hâmid İnâyet
- Şiiik ve tasavvuf: Seyyid Hüseyin Nasr
- Şii yorum (tefsir): Henry Corban
- Takıyye: Allâme Tabatabâî ve Hâmid İnâyet
- Müt'a nikahı veya geçici nikah: Allâme Tabatabâî ve Seyyid Hüseyin Nasr
- Şia ve san'at: Nader Ardlan

10. *İslâm ve Ortadoğu Toplumlari*

Vedi' Cüveyde hatırasına ithaf edilmiştir. Editör: Selman el-'Ânî'nin de katkılarıyla Robert Olson. Emanet Kitabevi, Vermont, 1987.

Kitabın en önemli makaleleri:

- İslâm tarihçiliğinde hâtıra günlükleri: George Makdisî
- 18. yy'da Osmanlı tarihçiliği üzerine bazı yorumlar: Robert Olson
- Arap yarımadasında İhvân-i Müslimîn hareketi: Teorik bir yorum: Pauy Magnerella
- Karizmatik liderlik ve şia fırkası: William Tucker

11. *Kudüs Tarihi: Erken İslâmî Dönem (638-1099)*

Editör: Joshua Prawer. Yod İshak Ben-ZVi Eserleri, Kudüs, 1987.

Kitap çağdaş bir İbrânice ile kaleme alınmıştır. Kitabın en önemli makaleleri:

- Erken islâmî dönemde Kudüs'ün siyasî tarihi: Moshe Gale
- Kudüs'te hristiyan toplumlar: Amnon Linder
- Ortaçağın ilk asırlarında hristiyan perspektifiyle Kudüs: Jashua Prawer
- İslâmî perspektiften (Kur'an ve Sünnette) Kudüs: İshak Hassoun
- Emevî ve Abbâsî dönemlerinde Kudüs'te kullanılan paralar: Jacob Meshorer

12. *İslâmî Edebiyat*

(Din ve Edebiyat serisi)

Editör: Tracy B. Carrier. Notre Dame Üniversitesi, Indiana, 1988.

Kitabın en önemli makaleleri:

- Kur'an-ı Kerim'in tercüme edilmesi: Fazlurrahman
- Edebî bir eser olarak Kur'an-ı Kerim: Müstenîr Mîr
- İslâm'da tasavvufî şiir ve Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî: Annemarie Schimmel
- Hint-Pakistan halk kültüründe tasavvufî şiir: Ali Esâfî
- Modern arap hikâyelerinde islâm: Trevor Lee Jassik
- Sihir, mucize ve muâsir islâm hitabetinde rivayet siyaseti: Patrick Jafni
- Hapishaneler: İslâm hakkında yazan Mısırlı kadın yazarlar: Miriam Cooke

13. *Kur'an Tefsîri Tarihine Yaklaşımlar*

Editör: Andrew Rippin. Clarendon yayınları, Oxford, 1988.

Kitabın en önemli makaleleri:

- Tefsir kültürünün kaynakları ve gelişimi: Fred Leemhuis

• Kur'an metni tarihi açısından Hafs ve Verş kıraatlarının değeri: Adrian Brockett

• Kur'an'ın tefsiri: Taberî ve İbn-i Kesîr'in görüşleri: Jane Dammen McAuliffe

• Kur'an'ın bir tefsiri olarak hadîsin misyonu: R. Marston Speight

• Tefsir ve hadisteki mitolojiler: Adem'in yaratılışı ve Ademle ilgili kıssalar: M. R. Kister

• Bir tefsir türü olarak Kur'an'da nasih ve mensuh: David S. Powers

• Kur'an'ın belâgat açısından tefsiri: İcâz ve ilgili konular: İsa Bullâta

• Ansiklopedik sözlük (mu'cem) metinleri ve Kur'an: Andrew Rippin

• İsmâîlî'lerin Kur'an'ı te'vîli: İ. K. Poonawala

• Bir vahiy (ilham) olarak tefsir: Seyyid Ali Muhammed Şîrâzî'nin Kur'an'ı tefsiri: B. Tod Lawson

• Malezya'da Kur'an'ın tefsiri: Anthony H. Johns

• Endonezya'da Kur'an tîlâveti eğitimi: Fredrick M. Denny

• Mevdûdî'nin Tefhîmu'l-Kur'ân'ı: Charles J. Adams

14. Mısır Yahûdileri: Modern Çağda Bir Akdeniz Toplumu

Editör: Shimmon Shamir. Westview yayınları, 1987.

Kitabın en önemli makaleleri:

• Osmanlının fethi sırasında Kahire yahûdileri: Arie Shmelovitch

• 18. yüzyılda Kahire'deki yahûdi cemaatin zayıflaması: Jacop Landau

• I. Dünya savaşı-1952 devrimi arası Mısır yahûdilerinin siyasî katılımları: Gorddon Kraemer

• İktisâdî gelişmede yahûdilerin rolü: Moris Mizrahi

• Ya'kup Sannu': Dînî kimliği ve özel arşivine göre tiyatro ve gazetecilikteki çalışmaları: Schmuel Moreh

• Mısır yahûdilerinin çağdaş arap kültürüne katkıları ve Murat Ferac: Sasson Semekh

• Getto'da geleneksel yahûdi dünyası: Jack Hassoun

• Modern Mısır araştırmalarında Mısır yahûdilerinin durumu: Thomas Mayer

E. J. BRILL YAYINLARI ARASINDA ÇIKAN KİTAPLAR

1. *Concordance'in 8. cildi*

Bu cilt, Wim Raven ve Jan Just Witkam tarafından hazırlanmıştır. Leiden, 1988.

Eser, Kütüb-i Sitte (Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud, Nesâî, İbn-i Mâce)'ye ilâveten İmam Mâlik'in Muvatta'ı, Ahmed İbn Hanbel'in Müsned'i ve Dârimî'nin Süneni'nin fihristini ihtiva etmektedir.

2. T. W. Arnold, R. Basset, H. A. R. Gibb, R. Hartman ve diğer müsteşrikler tarafından hazırlanıp 1913-1936 yılları arası yayımlanan ilk *İslâm Ansiklopedisi*'nin yeni bir basımı. Şimdiye kadar yapılanların en mükemmeli olan sözkonusu ansiklopedi, dokuzbin'den fazla madde ihtiva etmektedir.

3. *İslâm Ansiklopedisi* (yeni basım)

4. *Muhtasar İslâm Ansiklopedisi* (yeni basım)

Editörler: H. A. R. Gibb ve J. H. Kramers

5. *İslâm Ansiklopedisi (mu'cem)* (yeni basım)

Editörler: A. J. Wensinck ve J. H. Kramers

6. *Dünya Müslümanları Haritası*

Editör: Raymond Delval (1984)

7. *Klasik çağlardan 9. ve 10. yüzyıllarda Arap-İslâm Dünyası Atlası*

Editör: George Cornu (1985)

8. *İslâm Tarihi Atlası*

Editör: William C. Brice (1981)

9. *İslâm Dünyasının Tarihi Haritası*

Editör: İbrahim Cum'a (1972)

İSLAMİ ARAŞTIRMALAR ALANINDA PRİNCETON ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI ARASINDA ÇIKAN KİTAPLAR

1. *Haçlı Seferleri ve Misyonerlik: Avrupalıların müslümanlara yaklaşımları*

Yazar: Benjamin Z. Kedar, Kudüs İbrânî Üniversitesi Tarih Profesörü. (1988)

2. *Modern Dünyada Müslüman Hatip: Mukayeseli perspektifiyle Ürdün'den bir durum incelemesi*

Yazar kitabında Cuma hutbesini konu edinerek 1959-1977 yılları arası Ürdün kasabalarının birinde bir cami ile Amman mescidlerinde cuma günleri irad edilen bir grup hutbeyi tahlil etmektedir. (1989)

3. *İslâm Dünyasında Yahûdiler* (yeni basım)

Yazar: Bernard Lewis (1984)

4. *Devletlerarası Siyaset ve Ortadoğu: Eski kurallar, Tehlikeli oyun*

Yazar: L. Carl Brown (1984)

5. *İslâm Şehidi ve Mutasavvıf Hallâc'ın İzdırapları*

Yazar: Louis Massignon. İngilizceye tercüme eden: Herbert Mason (1982)

6. *Ortaçağda İran Saray Şiir'i*

Yazar: Julie scott Meisami, Oxford Üniversitesi Şarkıyyat Enstitüsünde Farsça okutmanı. (1988)

7. *Kur'an'ın Çağdaş Bir Tercümesi*

Yazar: Ahmed Ali (1988)

SYRACUSA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI ARASINDA ARAP-İSLAM ARAŞTIRMALARI ALANINDA ÇIKAN YENİ KİTAPLAR

1. *Selman Rüşdi Dosyası*

Editörler: Lisa Appignanesi ve Sara Maitland (1990)

Kitap, Selman Rüşdi'nin "Şeytan Ayetleri" adlı kitabıyla ilgili tartışmaları, referanslarıyla birlikte vermektedir. Ayrıca kitap, pek çok

yazarın, siyasetçi ve din adamının konuyla ilgili görüşlerini ortaya koymaktadır. Her iki editör, kendi bakış açılarından meseleyi en iyi ifade eden şeyleri malzeme olarak seçmişlerdir. Kitap, ilgili olayların bir kronolojisi ile yazar Selman Rüşdi ve diğer yazarlarla ilgili birkaç bölüm ve yazarın karşılaştığı muhalefet, Humeynî'nin fetvası ve uluslararası tepkileri ihtiva etmektedir.

2. Vatikan, İslâm ve Ortadoğu

Yazar: Kail C. Ellis

3. Devrim sürecinde İslâm: Arap Dünyasında Fundamentalizm

Yazar: R. Hrair Dekmejian. (1985)

Eser arapçaya, bazı açıklama ve yorumlarla Abdülvâris Said tarafından "Arap Dünyasında Köktencilik" adıyla tercüme edilmiştir. Vefa basım yayım, Mansûre, Mısır (1989)

4. İran Devrimi ve İslâm Cumhuriyeti (yeni basım)

Editörler: Nikki Keddie ve Eric Hoogland

5. Çağdaş Mısır'da Açık ve Kapalı Giyim-Kuşam

Yazar: Andrea R. Rugh. (1986)

Kitap, Mısır'da erkek ve kadınlar için elbise şekillerinin birden fazla oluşu olgusu ile bu olgunun Mısır toplumunun dînî, fikrî, içtimâî ve eğitimle ilgili yaklaşımlarına nasıl yansımalarını açıklamaktadır.

6. Arzu Yasası: Şii İran'da Geçici (muvakkat) Evlilik

Yazar: Shahle Haeri. (1990)

Müt'a nikahı için bir alan çalışması gerçekleştiren yazar, İranlı olup Oxford Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Merkezinde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

7. Tarihte Mârûniler

Yazar: Matti Mûsa

Kitap, mârûnîliğin doğuşu ve bir mezhep olarak gelişimini incelemektedir.

8. İslâm ve Siyâset

Yazar: John Esposito

Gözden geçirilmiş, yazara ait bir önsözle birlikte yeniden basılmıştır. Britannica Ansiklopedisi, kitabı, dînî sahadaki öğrenim ve anlayışa önemli bir katkı olarak kabul etmiştir.

ARAP-İSLAM ARAŞTIRMALARI ALANINDA INDIANA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI ARASINDA ÇIKAN KİTAPLAR

1. İslâmî Diriliş Politikaları: Çeşitlilik ve Tekdüzelik

Yazar: Shireen Hunter. (1988)

(Indiana Arap-İslâm Araştırmaları Serisi)

Kitap, Türkiye ve Bangladeş dışında kalmak üzere İslâm dünyasındaki diriliş olgusunu ele alıp incelemektedir.

2. Avrupa'nın Doğu Hakkındaki Efsâneleri

Yazar: Râna Kabbânî. (1986)

Bayan yazar, kitapta, Avrupa'nın genel olarak bütün doğuya, özel olarak da müslüman doğuya ait efsânevî bakışını ve bunun olumsuz sonuçlarıyla avrupalı seyyahların doğuya yaptıkları seyahatlerin, İslâm dünyası hakkındaki sözkonusu ifsânevî görünümün oluşmasındaki rolünü incelemiştir.

3. Örtünün Ötesinde: Müslüman Toplumda Kadın-Erkek Faâliyetleri

Yazar: Fâtıma Mernissî. (1987)

4. İsrâîl Edebiyatında Arap Tasvîri

Yazar: Gila Ramras-Rauch. (1989)

Kitap, İsrâilli edebiyatçıların arap tip ve şahsiyetini tasavvuru ile bunun yahûdi şuurundaki gelişimini incelemektedir.

5. Sovyet İmparatorluğundaki Müslümanlarla İlgili Bir Klavuz

Editörler: Alexandre Bennigsen ve S. Enders Wimbush

6. Mısır-İsrâîl İlişkilerinde Kültür ve Zıtlasma ya da Sağırklar Diyaloğu

Yazar: Raymond Cehen. (1990)

7. Fransa ve Türkiye Yahûdileri: Evrensel İsrâîl Birliği ve 1860-1925 yılları arası Türkiye'de Yahûdi Eğitim Politikası

Yazar: Aren Rodrigue

DEĞİŞİK YAYINLAR

1. *Kısaltılmış İslâm Ansiklopedisi*

Yazar: Cyrill Glasse

Uluslararası Atacey yayınları, 1989.

Bin ikiyüz madde ihtiva eden eser, bir müslüman tarafından meydana getirilen ilk islâm ansiklopedisidir.

2. *İslâm: Sırât-ı Müstakîm*

Yazar: John Esposito

Oxford Üniversitesi yayınları, Londra, 1989.

3. *İslâmı Nasıl Anlayabiliriz?*

Yazar: Jacques Jomier

S. C. M. yayınları, Londra, 1989.

4. *İslâma Giriş*

Yazar: Gerhars Endress

Tercüme: Carole Hillenbrand

Edinburg Üniversitesi yayınları, 1988.

5. *Ve Muhammed O'nun Elçisidir*

Yazar: Annemarie Schimmel

Kuzey Caroline Üniversitesi yayınları, 1985.

ORYANTALİZM ARAŞTIRMALARI HAKKINDA ARAPÇA YAYINLAR

1. *Oryantalistlerin Concordance'da Yaptıkları Hataların Aydınlatılması*

Yazar: Dr. Sa'd el-Marsafi. Dâru'l-Kalem, Kuveyt, 1988. 210 sayfa.

Concordance'daki hatalara ışık tutan bu çalışmada müellif, hataları yedi nev'e ayırmış, pek çok olduğu için de onların tamamını araştırmadan her bir türüne birkaç örnek vererek yetinmiştir.

Yazarın tespit ettiği hatalar ise şunlardır: Metin tahrifi, sözün sahibine nisbetindeki hata, kitaplara işarette bulunurken yapılan hata, bir kitabın rakamlarına işaretteki hata, bir lâfzı kendi maddesinin dışında bir yere koymak, alışlagelen tertibe aykırı hareket etmek, bütün madde ve lafızları kapsamı içine almamak.

Çalışma, oryantistlerin islâm ve müslümanlar hakkında yaptıkları araştırmalardaki hatalara ışık tutan güzel bir örnektir. Yazar, oryantist çalışmaları önemle takip ederek bunları tashih etmenin gereği ile oryantistleri takdir ederken aşırı gidilmemesi ve te'vil yoluyla nasları asıl anlamlarından saptırdıklarına işaret edilmesi gereğine dikkat çekmiştir.

Müellif ayrıca, oryantistlerin çalışmalarına aldanılmamasını istemiş, "tashih" ve "zabt" kurallarını ilk önce müslümanların uyguladıklarına işaret ederek sözkonusu çalışmaları tenkit ve tashihe tabi tutmanın vazgeçilmez olduğunu vurgulamıştır.

2. Varlığı ve Sınırları Bakımından Oryantalistlerin İslâmî Araştırmalarında Objektiflik

Yazar: Dr. Seyyid Rezak el-Hacer. Dâru's-Sekafe el-Arabiyye, 1988. 121 sayfa

Çalışma, anahatlarını, özelliklerini, arkaplanını ve ne kadar objektif olduğunu belirlemeye gayret ederek ortaçağdaki oryantalizm mahsullerine ilişkin bir araştırmayı ihtiva etmektedir.

Oryantalizmin ilk dönem mahsullerini incelerken araştırmacı, avrupalı kafa yapısının mahiyetini anlamaya, oryantalizm bağnazlığının sebeplerini öğrenmeye ve misyonerlik ruhunun oryantalizmin ortaçağlardaki yaklaşımlarına baskın geldiğini, dolayısıyla da oryantalizm düşüncesinin objektiflik iddialarının tutarsızlığını tespit etmeye çalışmaktadır.

3. Oryantalistler ve Kültür

Yazar: Abdül'l-Azîm ed-Dîb. Daru'l-Vefa basım, yayım ve dağıtım, Mansûra, 1988.

Kitap, Dr. Selahattin Münecid'e ait "Basımı Tamamlanmış Yazma Eserler Kataloğu" ve Dr. Abdülcebbâr Abdurrahmân'a ait "Arap Kültür Hazinesi" adlı kitaplarda neşredilmiş yazma eserlerin istatistiğine dayanarak oryantistlerin ilgisine mazhar olan kitapları ve bu kitaplar üzerinde yaptıkları çalışmaların itina ve mükemmellik derecesini tespit

etmek süretiyle, onların neşir konusundaki yaklaşım ve temâyüllerini ele alıp incelemektedir.

Araştırma ayrıca, oryantalizmin tasavvuf, felsefe, kelâm ve edebiyata önem verdiğini, "Binbirgece" ve "Eğânî" adlı kitaplara özel bir önem atfettiğini, yine onun bunlardan ikincisini edebiyat, tarih, fıkıh ve tefsir araştırmalarında kaynak aldığını belirtmektedir.

Araştırmacı bu kitabında, kültür mirâsının tahkik ve neşri alanında oryantalistlerin yaptıkları çalışmaların miktarının az olduğunu vurgulamıştır.

4. Oryantalizm ve Oryantalistlerin Aydınlatılması

Yazar: Dr. Muhammed Ahmed Diyâb. Dâru'l-Menâr, Kahire, 1989.

Kitap, oryantalizmin tanımı ve islâma karşı tutumu ile oryantalistlerin 13. asrın ortalarından itibaren islâma yönelik planlarını ihtiva etmektedir.

Eser, açık bir biçimde oryantalizmin müslüman kadına karşı tutumu ile eğitim-öğretim ve iletişim araçları üzerindeki rolünü incelemektedir.

5. Evrensel Ansiklopediler, Dev Kaynaklar ve Hataları

Yazar: Enver el-Cündî. Dâru'l-İ'tisâm, Kahire, 1989. 23 sayfa.

Yazar eserinde, oryantalistlerin ansiklopedi ve geniş kaynaklarda yaptıkları hataların özelliklerini ortaya koymaktadır. Avrupa dillerinden arapçaya tercüme meselesini tartışarak tercümede islâmî bir metod benimsemenin gereğini vurgulamakta, meseleyi tenkide tâbî tutarak temellendirmekte, yapılan hata ve sapmaları açıklamaktadır.

Ayrıca yazar eserinde, arapçaya tercüme edilen oryantalistlere ait kitapların mutlaka gözden geçirilmesi, islâmî açıdan yanlışlardan arındırılarak düzeltilmesi ve tehlikesine binâen, müslüman âlimlerin de çeşitli vesilelerle kaynak olarak îtimat ettikleri İslâm ansiklopedisine gerekli cevabın verilmesini istemektedir.

6. Sovyet Oryantalizmi Aynasında Necip Mahfuz

Yazar: Ahmed el-Humeys. Dâru's-Sekâfe el-Cedîde, Kahire 1989. 184 sayfa.

Kitap, Necip Mahfûz'un edebî yönüyle ilgili Sovyet oryantalistlerin yazmış oldukları makaleleri ihtiva etmektedir. Söz konusu makalelerin en önemlileri şunlardır: Necip Mahfûz'un kısa romanlarını araştıran bayan

oryantalist Valiera Kerpethenco'ya ait "Yolu Aramak" adlı makale, oryantalist Yuri Rutchin'e ait "Üçlü: Eleştirel Gerçekçiliğin Şaheseri" adlı makale, bayan müsteşrik A. G. Nad'a ait "Necip Mahfûz'un Romanlarında Kahraman Meselesi" adlı makale, yine bayan müsteşrik Lotus Borajeeva'ya ait "Necip Mahfûz'un Tarihî Romanları" adlı makale, Tâş Mahmûdunâ'ya ait "Necip Mahfûz'un İlk Toplumsal Romanları" adlı makale, Alizâde Zerdüş'te ait "Necip Mahfûz'un Eserlerinde Burjuvazî Karşıtı Temâyülün Giderek Artması" adlı makale ve son olarak da bayan oryantalist Valentina Chernoveskaya'ye ait "Aynalar Romanında Mısır İstihbârâtı" adlı makale.

Bu makalelerin bir kısmının, çoğu Sovyet Bilimler Akademisi'ne bağlı Oryantalizm Enstitüsü'nde tartışılmış Necip Mahfûz'un eserleriyle ilgili doktora tezlerinden alındığı anlaşılmaktadır.

7. Muhammed Peygamberin Hikmetleri ve İslâm Hakkında

Yazar: Filozof Tolstoy. Arapçaya tercüme eden: Selim Kuba'ayn. Dâru'n-Neşr el-Mısıryye yayım, dağıtım, 1987. (III. basım) 61 sayfa.

Mütercim, Edip Tolstoy'un bu kitabı, Rusya'nın Kazan Bölgesi'nde bulunan Misyonerler Cemiyeti'nin islâma saldırması, Peygambere gerçeklerle bağdaşmayan birtakım sıfatları isnat etmesi ve islâm dinini gerçek dışı bir sûrette göstermesi üzerine kaleme aldığını ifade etmektedir. Tolstoy, hakkın üzerinde titizlikle durarak bu küçük eseri yazmış, eserinde kıymetli ve delil değeri bulunan bir girişten sonra hikmetler halinde sunduğu çeşitli hadîs-i şeriflere dayanarak İslâmın ve Allah resûlünün gerçek veçhesini ortaya koymuştur.

Mütercim ayrıca, Tolstoy'un İslâmiyet ve İslâmın ilk dönem olayları hakkındaki düşüncelerini aktarmış, örtü ve evlilik hususundaki görüşünü belirtmiş, müslümanların Rusya'daki durumundan bahsederek bazı müslüman rus yazarlarını saymıştır. Mütercim aynı zamanda, Viladimir Soloviev gibi İslâmı müdâfaa eden, onun değerini gösteren ve müslüman kadını savunan bazı rus yazarların İslâm hakkındaki görüşlerini de belirtmiştir.

8. Hz. Peygamberin Hayatı ve Oryantalistlerin Şüpheleri

Yazar: Abdül-Müteâl Muhammed el-Ceberî. Vehbe Kitabevi, Kahire 1988. 178 sayfa.

Oryantalistlerin Hz. Peygamberin hayatına karşı takındığı tavrı inceleyen müellif esere, onların Hz. Peygamberin hayatını incelerken

kullandıkları usûl ile siyere, tarihe ve Kur'an tercümesine verdikleri önemin sebeplerini araştırarak başlamıştır. Daha sonra da onların Hz. Peygamberin hayatı hakkında ileri sürdükleri şüpheleri ele alarak Lamens, Frank Foster ve diğer müsteşriklerin iftiralarına cevap vermeye çalışmıştır.

9. Oryantalizm ve Arap-İslâm Ülkelerindeki Etkileri

Yazar: Dr. Ahmed Sâdettin el-Bisâtî. Dâr'u Ebu'l-Meâd basım, Kahire 1989. 240 sayfa.

Misyonerlik kavramını, geçirdiği merhaleleri, hedeflerini ve önemli misyonerlik kongrelerini tanıtarak başlayan kitap, misyonerliğin İslâm dünyasındaki doğuş tarihini anlatmaktadır. Daha sonra kitap, misyonerlik heyetleri ve Mısır'da misyonerlik vasıtalarını ele almış, Lübnan, Sûdan, Kuzey Afrika ve Afrika'da, Hindistan, Körfez ülkeleri ve Irak'taki misyonerlik faaliyetlerini incelemiştir.

Son bölümde ise Endonezya'daki misyonerlik faaliyetleri ile İslâm dünyasındaki misyonerlik faaliyetlerine karşı koyabilmek için müslüman davetçiye lüzumlu tavsiyeler yer almıştır.

HİRİSTİYAN SİYONİZMİ İLE İLGİLİ ARAPÇA YAYINLAR

Hiristiyan siyonizmi ile ilgili arapça eserler çoğalmıştır. Bu eserler, bu dînî olgunun batı avrupada doğuşu, amerikan coğrafyasına geçişi ile onun Avrupa ve Amerika'nın ortadoğu siyasetine etkisi ve batının filistin sorununa bakışına yaptığı etkilerini tahlil etmektedir.

Bu alanda yapılan en önemli çalışmalar:

1. Yahudilik Dışı Siyonizm: Arap Tarihindeki Kökleri

Yazar: Regina eş-Şerîf. Arapçaya tercüme eden: Ahmed Abdullah Abdülazîz. Âlemü'l-Ma'rîfe serisi, seri no:96 Kuveyt, 1985.

Kitap, hiristiyan batının yahûdî siyonizmine verdiği değerin dînî yönlerinin tahliline önem veren ilk kitaplardan biri kabul edilmektedir. Kitap'ta, batıda siyonizme verilen önemin, onun batıda hiritiyan siyonizmine ait bazı dînî inançların hiristiyanlar arasında yayılmasına önayak olması ve bunlar arasında bulunan İsa'nın tekrar dönüşü hedefini gerçekleştirmek için gerekli temel bir adım olarak Filistin'de yahûdî devletin kurulmasını destekleyen dînî bir olgu olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir.

Bayan yazar, yahûdilik dışı siyonizmin, batının dînî, içtimâî ve siyâsî tarihinin temel bir unsurunu temsil ettiği görüşüne sahiptir. Bu ise, yahûdi siyonizm tarihine paralel ve fakat ona bağlı almayan bir çizgidir.

Yazar, yahûdilik dışı siyonizmin içtimâî ve siyâsî köklerinin Anglo-Sakson-Protestan ülkelerde o sıralar hakim olan dînî bir atmosferde ortaya çıktığını tespit etmiştir. Ayrıca yazar, Amerika Birleşik Devletlerinden, yahûdilik dışı siyonizm geleneklerine ait net örnekler çıkarmaktadır. Zira siyonizmin sahip olduğu engin fikirler, ta cumhuriyet kurulduğundan bu yana Amerika'nın Ortadoğu ve Filistine bakışı ile ona karşı güttüğü siyasetin içine kadar girmiştir.

Kitap, genel olarak Avrupa ve Amerikan kültüründe siyonizm düşüncesinin yeterli bir tartışmasını vermektedir. Bu da Avrupa ve Amerika'nın Filistin'e karşı takındığı tavrın dînî ve kültürel temellerinin genel batı düşüncesinde var olduğunu göstermektedir.

2. Arap-Siyonist Çekişmesine karşı Amerikan Siyasetinin Dînî Boyutu: Amerikan Fundamentalist Hristiyan Hareketleri Hakkında Bir Araştırma

Yazar: Dr. Yusuf Hasan. Arap Birliği Araştırmaları Merkezi Doktora Tezleri serisi, seri no: 5. Beyrut, 1990.

Aslında Kahire Üniversitesi İktisat ve Siyaset Bilimleri Fakültesine takdim edilen bir doktora çalışması olan bu kitapta araştırmacı, siyonizmin köklerini, Avrupa'nın fundamentalist hristiyanlığında tespit etmeye çalışmaktadır. Zira yazar, siyonizmin temel yaklaşımlarını ve protestan mezhebi içindeki köklerini ve siyonizme ait sözkonusu yaklaşımların Amerika'daki hristiyan dînî düşüncesine geçişini tarihsel olarak incelemiştir.

Çağdaş fundamentalist hristiyan hareketin özellikle de 1967 haziranındaki savaştan sonra ilerlemesinin sebeplerini tahlil eden araştırmacı, fundamendalist hristiyan hareket örgütlerini ve bunların fikirlerini benimseyen önemli kilise idârî erkânını tanıtmıştır.

Araştırma aynı zamanda, fundamendalist hristiyan baskı gruplarına da değinmektedir. Meselâ bunlar, Kudüs'teki Uluslararası Hristiyan Büyükelçiliği, Yuvarlak Masa, Muabbed Dağı Müessesesi, İsrâil Millî Hristiyan Yönetim Konferansı, İsrâil Birleşmiş Hristiyanlar Örgütü ve İsrâil Hristiyan Amerikan Bankası gibi gruplardır.

Araştırmada, sözkonusu hareketin yahûdî siyonizm hareketi ve bunun İsrâil ile ilişkisinin bir analizi yapılmaktadır. Fundamentalist düşünce, İsrâil'in merkeziliği ve yahûdilerin Arz-ı Mev'ûd'a ebedî olarak sahipliliği düşüncesi üzerinde temellendirilmiş bu dînî görüşün çağdaş İsrâil nazar-ı dikkate alınarak siyaset haline getirilmesi ise, bugünkü İsrâil'in Tevrat'taki İsrâil olduğu, 1948'de İsrâil Devletinin kurulmasının da Tevrat'ın verdiği haberlerin geçerliliğini koruduğunun bir te'yid'i ve İsa'nın ikinci gelişinin yaklaştığının bir işareti olduğu kabul edilerek sağlanmıştır. Fundamentalist düşüncenin temellerinden birini de sözü edilen bu siyasîleştirme oluşturmaktadır.

Sözkonusu dönüş ise, İsrâil'in Allah'ın seçtiği kullar olarak İsa'nın ikinci defa gelişine zemin hazırlamak için Arz-ı Mev'ûd'u geri almaları şartına bağlanmıştır. Dolayısıyla bunun gelişmesini kim engellerse İsa'nın tekrar gelişini engellediği için Allah'ın düşmanı kabul edilmiştir.

Araştırmacı kitabın sonunda, fundamentalist hristiyan siyonizmine karşı koyabilmek için arapların uygulaması gereken bir çalışma planı ortaya koymuştur.

3. *İncil Fundamentalizmi ya da Hristiyan Siyonizmi ve Amerikanın Tutumu*

Yazar: Muhammed Semmâk. İslâm Dünyası Araştırmaları Merkezi yayınları, Malta 1991.

Yazar, Avrupa'da hristiyan siyonizminin doğuş tarihini incelemekte, hristiyan siyonizmi yoluyla yahûdi ve hristiyan düşüncesi arasında irtibat kurmak sûretiyle de yahûdilerin mukaddes topraklarda ilahi va'd'e mazhar olan Allah'ın seçilmiş kulları oldukları inancı ile İsa'nın dönüşü konusundaki hristiyan imanının Siyon devletinin kurulmasına, yani İsa'nın aralarından tekrar zuhûr etmesi için yahûdilerin Filistin'de yeniden biraraya gelmesine endeksli olduğunu öngören inanç ilkesini temellendirmektedir.

Araştırma ayrıca, bu fikirleri benimseyen önemli avrupalı şahsiyetlere de işaret etmiş, eserleriyle sözkonusu düşüncelerin yayılmasına yardımcı olan bazı edebiyatçılara da dikkat çekmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır: "Kayıp Firdevs"in yazarı Milton, Lord Baron, Alexandre Bob, William Black, Jean Racine ve George Eliot.

Amerikan hristiyan siyonizminin düşünceleri ise, İsa'nın dönüşünden önce vukû bulacak üç alâmet etrafında dönmektedir. Bunların ilki, 1948 yılında İsrâil devletinin kurulması, ikincisi 1967'de Kudüs'ün işgali, üçüncü

ve son olarak da Mescid-i Aksâ'nın temelleri üzerine Süleyman heykelinin yeniden inşası mecburiyetidir.

Bilinen bir gerçektir ki, Mescid-i Aksâ'nın altında hafriyat yapılmaktadır ve İsa'nın ardından kıyametin kopacağı bin yıllık Kudüs merkezli dünya hakimiyetini gerçekleştirmek için, onun, bedeniyle yeniden döneceğine dair siyonizmin dinî oyununun tamamlanmasına yönelik yeni heykelin haritası bile hazırlanmış durumdadır.

Hristiyan siyonizmi düşüncesini benimseyen bazı amerikan başkanlarına da dikkat çeken yazar, araştırmanın sonunda, hristiyan kilisesi içinden ve dışından ve ayrıca hristiyan-müslüman diyalogunun geliştirilmesi yoluyla hristiyan siyonizmine karşı koyabilmek ve onunla mücadele etmek için bir proje ortaya koymuştur.

KUR'AN-I KERİM'İN YENİ TERCÜMELERİ

Son yıllarda, çoğu müslüman âlimler tarafından yapılan birçok Kur'an tercümesi ortaya çıkmıştır. Biz bunlardan aşağıdaki tercümeleri örnek olarak sayabiliriz.

1. İlk tercüme "*Holy Quran*" adıyla Prof. M. H. Şâkire aittir. 634 sayfa.

(Tarsile Quran Inc. P.O.Box 1115, Elmhurst, New York, 1983)

2. İkinci tercüme "*Al-Quran: A Contemporary Translation*" (Kur'an: Çağdaş Bir Tercüme) adıyla Prof. Ahmed Ali'ye aittir. 572 sayfadır. (Princeton Üniversitesi Yayınları, New Jersey, 1988)

Chicago Üniversitesi profesörlerinden Prof. Fazlurrahman, tercüme hakkında şu yorumda bulunmuştur: "Tercüme, Kur'an'ın kullandığı ritme dikkatleri yoğunlaştırmak suretiyle yeni bir hedefi gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Tercüme aynı zamanda, Kur'an'daki önemli kavramlara bazı latif manalar vermekle de farklılıklar arz etmektedir.

Bu tercüme, Pakistan Karachi'de 1984 yılında ciltli bir baskıyla piyasaya çıkmıştır. Pakistanlı mütercim ise, 1910 Delhi doğumlu olup meşhur bir edebiyatçı, diplomat ve şairdir. Kur'an'ı çağdaş bir dille tercüme etmesinde edebî birikiminin etkisi vardır.

3. *The Bounteous Koran: A Translation of Meaning and Commentary* (Kur'ân-ı Kerim: Tercüme ve Tefsir) adıyla çıkan tercüme M. M. Hatîb'e aittir. 827 sayfadır. (Macmillan Yayınları, Hampshire, 1988)

4. *Holy Quran: Rendered Into Modern English* (Kur'an-ı Kerim: Modern İngilizce'ye Tercüme) adıyla çıkan bu tercüme, Dr. Hanif Fâtımî'ye aittir. 559 sayfa. (Rıza Akademi Yayınları, Manchester, 1988)

5. Beşinci tercüme ise, New York Üniversitesi Kadın Doğum Bölümü Araştırmaları profesörü ve eski müdürü ve Kahire'de Din İşleri Yüksek Kurulu üyesi, müslüman alim Prof. Dr. Abdülhâlık Himmet Ebû Şübâne'ye aittir. Tercümeyi, Kahire Arap Dil Kurumu başkan yardımcısı ve el-Ezher İslâm Araştırmaları Kurumu üyesi olan Prof. Dr. Mehdi Allâm gözden geçirmiştir.

Bu yeni tercüme, mütercim'in ilmî birikiminden de anlaşılacağı gibi, Kur'an'ın ilmî yönlerine dikkatleri yoğunlaştırmaktadır. Şöyle ki, mütercim, genelde insanın yaratılışı konusunda Kur'an-ı Kerim'deki ilmî işaretlere açıklık ve yorum getirmeye, "*Alak*" ve "*Mudğa*" ve benzeri ilmî lafızların dakik ilmî manalarını ortaya koymaya çalışmaktadır.

Pek çok ilmî ve kevnî hakikatlerle onlara ait dakik terimleri ortaya koymaya çalışan bu tercüme, Kur'an'ın hakikatlerini meydana çıkarmak ve yaymak ve onları özelde tüm İngilizce konuşanlara, genelde ise bütün Kur'an araştırmalarına yaklaştırmayı hedeflemektedir.

Kaynaklar sözkonusu tercümeyi, Kur'an ayetlerinin mefhumunu yabancı bir dile tercüme etme hususunda düşünülebilecek en hassas tercümelerden biri olarak kabul etmektedir. Tercüme'de yalnız insanın yaratılışıyla ilgili ayetler hakkında yapılan yorum ve izahlar bile, bir doktora çalışmasına konu olabilecek mahiyettedir.

6. *Le Coran: Essai de Traduction de l'anabe Ammate et Ruivi d'une Etude Exegetique* (Kur'an: Arapça'dan yapılmış, açıklamalı, tefsir çalışması ilaveli bir tercüme) adlı bu tercüme, Fransız müsteşrik Jacques Berque'e ait çağdaş bir tercüme olarak kabul edilmektedir. (Sindbad Kitabevi Yayınları, Fransa, 1990)

Önemine ve kimaba karşı bazı müslüman âlimler tarafından gösterilen sert tepkilere binaen bu tercümeyi, mütercim'in görüşünü de ekleyerek genişçe tanıtacağız.

Önce sırasıyla mütercim müsteşrik Jacques Berque'i tanıtarak başlayalım.

Jacques Berque, College de France (Fransız Akademisi)'da İslâm Dünyası Sosyal Tarihi Profesörü ve Kahire'de Arap Dil Kurumu üyesidir. Emekli olduktan sonra da aynı akademiye misafir profesör olarak atandı.

Jacques'ın müsteşrikliği, Fransız oryantalizm ekolü tarihinin iki dönemini birbirinden ayıran oryantalizmi temsil eder. Ondan önceki Fransız müsteşrikler, belirli alanlarda ihtisas yapmış, hemen her bir müsteşrik İslâm dîni ve medeniyetinin bir yönünü araştırmaya kendini vermişti. Meselâ L. Massignon tasavvufu, R. L. Blachere edebiyat, dil ve nahivle, Corban da yine tasavvufu ilgilenmişti. Jacques Berque ekolü ise, İslâm dünyasına kültürel, sosyal, siyâsî ve iktisâdî yönleri bulunan dîni ve medenî bir ünite olarak bakmaya başladı. İslâm dünyasını, bu yönlerden hiçbirini diğerinden ayırmaksızın araştırmaya çalışan bu ekol, araştırmalarında sosyoloji, tarih, antropoloji, edebî eleştiri ve dilbilimleri gibi çağdaş sosyal bilimlerin metodlarına dayanmıştır.

Kapsamlılık ve üniterliğe doğru olan bu yöneliş sayesinde Jacques Berque ekolü, İslâm dîni ve medeniyetinin sadece bir yönüne münhasır kalan geleneksel oryantalizme son vermiştir.

Onun Kur'an tercümesi ise, ilmî hayatı sırasında elde ettiği bilgilerin nihâî bir hasılası olarak akademik hayatının sonlarında meydana gelmiştir. Kırk yılı aşkın bir süre zarfında, fasih arapçayla birlikte birkaç arap lehçesini de özümsemiş, İslâm dünyası ve problemleri ile onun siyâsî, tarihî, kültürel, ilmî ve dille ilgili meseleleri hakkında yirmiden fazla kitap yazmıştır.

Jacques Berque tercüme, Kur'an-ı Kerim'i, Kur'an üzerine kaleme alınmış eski ve yeni tefsirleri okuyarak, daha önceki fransızca tercümeleri inceleyerek ve arap dilinin mânâ ve özelliklerini araştırarak hazırlanmıştır. Mütercim, sekiz yıl süren bu tercüme, Kur'an'ın muhtevası, onun dil ve edebî özellikleri hakkında uzun bir önsözle başlamıştır.

Kur'an tercümesine hayatının sonlarında başlamasının gerekçesini ise mütercim, Kur'an metni seviyesinde bir tercüme sunamamaktan "korkmak" ve böyle bir konumda olan bir kimsenin Kur'an'ı ve İslâmı bir din ve medeniyet olarak öğrenmesi için gerekli bilgileri henüz temin etmeden bu yüce metni tercüme etmekten "utanmak" ve "sıkılmak" la açıklamıştır.

Kur'an'ı tercüme etmesini ise ahir ömründe insanın ölüm ve hayat hakkında sorduğu pek çok soruya onda cevap bulduğunu belirtmek suretiyle şahsî bir sebebe bağlamaktadır. Zira o, Kur'an'da rûhî bir tatmin, bir tesellî ve ölümden sonraki âleme dair aradığı cevapları bulmuştur.

Jacques Berque, arapça bilgisinin diğer fransız Kur'an mütercimlerinden daha fazla olduğunu ve yine fransızca bilgisinin de Kur'an'ı fransızcaya tercüme eden arap mütercimlerin bilgisinin üzerinde olduğunu iddia etmektedir.

İyi bir Kur'an mütercimi olmanın şartlarını da bildiren Jacques, onun, Kur'an'ın muhtevasından rûhen zevk alması ve tercümenin sadelik ve berraklık esasına dayanması gerektiğini belirterek mütercimin, Kur'an metninin yüksek seviyeli güzelliğini gözönünde bulundurması gerektiğini vurgulamıştır. O'na göre Kur'an metni İcâz'ın bütün özelliklerini nev'i şahsına münhasır, mükemmel bir dil ve üslup bünyesinde toplamaktadır... O ezeli bir dinamizme sahiptir.

O, fransızcanın Kur'an'ın ruhunu ve muhtevasını verebilecek güçte olduğunu iddia etmesine rağmen bunun da ancak aslına yakın olabileceğini, yoksa onun gibi olamayacağını itiraf etmektedir. Kur'an dilini ise, sadelik ve her cümlesinin mana katmanlarında açığa çıkan bir derinliği bünyesinde taşıdığı şeklinde nitelemektedir.

Jacques Berque, "Risâletü'l-Cihâd" dergisinin kendisiyle yaptığı bir söyleşinin sonunda, okuyucular ve uzmanların görüşlerinden faydalanmasının yanı sıra, sarfettiği emeğin neticesini görebilmek için tercümenin piyasaya çıkmasını beklediğini ifade etmiştir.

Hemen belirtelim ki Jacques Berque, tercümesine yazdığı önsözde, Kur'ân-ı Kerim'le ilgili bazı konularda oryantalizme ait demode olmuş pek çok görüşü -Kur'an'da tekrarın bulunması gibi- tekrar etmektedir. Bu konuda Kur'ân-ı Kerim'i -birbirine benzer ve uyumlu lafızların kullanılması neticesi bazı mânâların tekerrür etmesini- İncil'e benzetmektedir. Bakara süresini de buna örnek vermektedir. Zira bu sûre, çok fazla konu ihtiva eden bir örnektir ve tıpkı bir incil metni gibi fakat orijinal bir tarzda yahûdilerle Hz. Mûsâ arasında geçen diyalogu gözler önüne sermektedir.

Yine o, oryantalizme ait eski bir fikir olan Kur'an'ın konu bütünlüğünden yoksun oluşundan muzdarip olduğunu kabul etmektedir.

Devamla Jacques, Peygamber (a. s.)'ın çektiği sıkıntılar ve yaşadığı üzüntülerin Kur'an'ın her tarafına dağıldığını ve nihayet bunların onun şahsî hayatını temsil eder hale geldiğini belirtmiş, son olarak da bu yeni tercümeye karşı müslümanların tepkilerini beklediğini kaydetmiştir.

ORYANTALİZM ÜZERİNE YAPILAN TEZLER*

Tercüme: Ekrem GÜLŞEN**

GİRİŞ

Suudî Arabistan'da yedi üniversite vardır. Bunlardan ikisi islâmî eğitim vermektedir. Birisi, Medine-i Münevvere İslam Üniversitesi, diğeri Riyat Muhammed b. Suud İslam Üniversitesi'dir. Ayrıca, Mekke Ümmü'l-Kurâ ve diğer üniversitelerin islâmî eğitim veren şube ve bölümleri de bulunmaktadır.

Konu edilen Riyat "Câmiatü'l-İmam Muhammed b. Suud el-İslâmiyye" üniversitesi islam, sanat ve mimarî özelliklerinin yansıtılmasına özen gösteren yurt, eğitim tesisleri yönünden son derece güzel ve modern binalara sahiptir. Kuruluş tarihi ise 1370/1950 yılında olmuştur. Ülkedeki diğer üniversitelere nazaran verdiği eğitim daha kaliteli ve seviyeli. Öğretim elemanları içinde islam âlemi ve dünyada ilmî şöhrete hâiz, uluslararası müesseselerden ödül almış simalar bulunmaktadır. Evli, bekâr öğrenci ve öğretim elemanlarının kaldığı fakülte ve idare binalarının bulunduğu kampüs Riyat'ın 50-60 km batısında yaklaşık 4 milyon m2 alan üzerine kurulmuş geniş bir üniversite mahallesidir. İlerideki genişleme ve büyüme göz önünde bulundurularak en çok 15 bin kişiyi barındıracak şekilde yapılmıştır. Üniversite şehrinin diğer bazı özellikleri ise şöyledir; rektörlük binasının önündeki kubbeli cuma camii 13640 m2 alan üzerinde ve 12 bin kişi namaz kılabilmektedir. Ayrıca, çeşitli binalarda beş küçük mescid ve bazı namazgâhlar da vardır. Büyük-küçük birçok konferans salonları yanında en büyüğü 2000 kişiliktir. Kampüste kapalı-açık umum park sahaları 15 bin arabaya yetmektedir. 15 bin kişilik bir de stadyum bulunmaktadır. Her tarafı dışarıya kapalı olan üniversite mahallesine giriş iki büyük, üç küçük ve bir de özel olmak üzere toplam beş kapıdan oluşmaktadır. Yine kampüste iki normal, iki de "el-Ma'hedü'l-İlmî" islâmî

* Muhammed b. Suud İslam Üniv. Medine Da'vet Fakültesi Oryantalizm Bölümü'nde yapılan Yüksek Lisans ve Doktora tezleri

** SAÜ İlahiyat Fakültesi Arapça Okutmanı